

පැරණි අනුරාධපුර නගරය ආශ්‍රිත ජල සම්පාදනයෙහි ලා වාරි කර්මාන්තයේ දායකත්වය හඳුනාගැනීම

වන්දන රෝහණ විතානාවිචි
ජ්‍යෙෂ්ඨ කටීකාවාරිය-අංශාධිපති
ආචාර්ය කුසිත මැන්දිස්
ජ්‍යෙෂ්ඨ කටීකාවාරිය

පුරාවිද්‍යා හා උරුම කළමනාකරණ අධ්‍යයනාංශය
ශ්‍රී ලංකා රජරට විශ්වවිද්‍යාලය

හැඳින්වීම

අනුරාධපුර කේන්ද්‍රගත කොට ගෙන ග්‍රාමීය ජනාවාස ආරම්භ වීම ක්‍රි.පූ 1000න් පසුව සිදුවී තිබෙන බව පසුගිය කාල පරාසය තුළ සිදු කරනු ලැබූ කැනීම් වලදී හඳුනාගෙන තිබේ. ප්‍රාථමික යකඩ යුගය තුළ ආරම්භ වූ මෙම ග්‍රාමීය ජනාවාසය ජන රේඛනයේ ප්‍රසාරණ සමග මහජනපද බවට පත්වීම සිදුවන අතර එය ක්‍රි.ව 1000-500 අතර කාලයේ සිදුවීම හඳුනාගත හැකිවේ. (Deraniyagla 1992 :709-715). ශාක හා සත්ත්ව ගෘහ කරන ලද මෙම ජන කණ්ඩායම ප්‍රධාන වශයෙන්ම කෘෂි කර්මාන්තයට යොමුවීම ක්‍රි.පූ. 800 පමණ දී සිදුවී ඇති බව හඳුනාගෙන තිබේ. අනුරාධපුරයේ පිටත් වූ මූල ඓතිහාසික ජන පිරිස කෘෂි කර්මාන්තයට යොමුවීම සමග වාරිකර්මාන්තයට යොමු වී ජලය තම අවශ්‍යතා සඳහා කළමනාකරණය කර ඇති බව හඳුනාගත හැකි අතර කෙමෙන් දියුණු වූ මෙම තාක්ෂණික සංස්කෘතික අවධිවල පරිවර්තනය සමග මෙවැනි කුඩා වැව් මහවැව් බවට පත්කිරීම තුළින් අනුරපුර ජල කළමනාකරණය නාගරික ව්‍යුහය තුළ මහ පරිමාණ ලෙස මුල් බැස ගත් බව හඳුනාගත හැකිය.

අනුරාධපුරයේ වාරි හා ජල කළමනාකරණය

පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ වියළි කලාපයට වැව් හඳුන්වා දෙනු ලබන්නේ කෘෂි කර්මාන්තයට අවශ්‍ය පරිදි ජල සම්පාදනය කිරීමේ අපහසුතාවයට විසඳුමක් වශයෙනි. ගංගා නිම්නවල ජනාවාස පිහිටුවාගත් මූල ඓතිහාසික අවධියේ (Early historic period) ජනතාව අතර ආදිතමයින් තාවකාලික වැටි වේලි ආදිය යොදාගනිමින් ජල මාර්ග හරස්කර කෘෂි බිම් සඳහා ජලය ලබාගන්නට ඇති බව සිතිය හැකිවේ. එහෙත් ක්‍රමයෙන් ජනගහනය අධිකවීම තුළ එම ජල සම්පාදන ක්‍රම ප්‍රමාණවත් නොවූ හෙයින් තැනිතලා භූමියේ තිබෙන තිරය්වින වැටි හා උස් බිම් උපයෝගී කර ගනිමින් කුඩා වැව් තනාගෙන අහස් දිය රැස්කරගෙන කෘෂිකාර්මික කටයුතු සඳහා යොදාගන්නට ඇත.

පූර්ව ඓතිහාසික අවධිය වන විට අධ්‍යයන ක්ෂේත්‍රය තුළ පැවතියේ විස්තෘත ජනාවාස රටාවකි. ඒ බව එම යුගය නියෝජනය කරන සුසාන භූමිවල විසිරුම් රටාව අනුව තීරණය කිරීමට පුළුවන. මෙයින් පැහැදිලි වන්නේ මෙකී ජනාවාස ක්ෂුද්‍ර ජනාවාස ලෙසින් පවතින්නට ඇත යන්නය. මෙකී ක්ෂුද්‍ර ග්‍රාමීය ජනාවාස ස්ථානගත වීමේදී භූමියේ ස්වභාවය කෙරෙහි සැලකිලිමත් වන්නට ඇති බව සිතිය හැකි වේ. එහිදී වැඩි වශයෙන් කෘෂි කර්මාන්තය සඳහා යෝග්‍ය පාංශු රටාවන් තිබීම කෙරෙහිත්, කෘෂි කර්මාන්තය හා අනෙකුත් අවශ්‍යතාවන් සඳහා ජල සම්පාදන ක්‍රමවේදයන් සකසා ගැනීමේ ඇති හැකියාවන් පිළිබඳවත් අවධානය යොමුකරන්නට ඇත. පූර්ව ඓතිහාසික මුල් යකඩ යුගයේදී ජනතාව සිදුකොට ඇත්තේ භූ පිහිටීම උපයෝගී කරගනිමින් ස්වභාවික පතස් හා පහත් භූමි ආවරණය වන පරිදි වඩා උස් නොවූ වේලි බැඳ කුඩා ප්‍රමාණයේ වැව් සකස් කර ගැනීමයි.

ක්‍රිස්තු පූර්ව පළමුවන සියවස අවසාන භාගය වනවිට හඳුනාගත හැකි විශේෂ ලක්ෂණයක් වන්නේ එතෙක් පැවති ග්‍රාමීය වැව් සංකල්පය විශාල වාරි නිර්මාණ දක්වා පරිවර්තනයකට ලක්වීමයි. ජනගහනය වර්ධනයවීම, නාගරීකරණය, වාණිජ කටයුතු දියුණුවීම වැනි සමාජීය හේතූන් මත නිෂ්පාදනයට වඩා පරිභෝජනය වැඩිවීම නිසා කෘෂි නිෂ්පාදන ධාරිතාව ඉහළ නැංවීමේ අවශ්‍යතාවය ඇති වීම සහ ග්‍රාමීය වැව්වල පවතින දුර්වලතාවයන් පිළිබඳ ලද අත්දැකීම් මෙම පරිවර්තනයට හේතුවන්නට ඇත.

අනුරාධපුර යුගයේ මුල්ම වාරි හා ජල කළමනාකරණයට පදනම දැමීම මුල ඓතිහාසික (Proto) යුගයෙන් ආරම්භ වූ බව උපකල්පනය කළහැකි සාධක ගණනාවක් තිබේ. අනුරාධපුර නගරයේ වැව් නිර්මාණය කොට ජල කළමනාකරණය සඳහා ප්‍රධාන වශයෙන්ම දීඝ පාෂාණයේ පිහිටීම බලපා තිබෙන බව හඳුනාගත හැකිය. අනුරාධපුර අතළුපුරයේ සිට බටහිර දෙසින් උතුරු දකුණු දිශානුගතවන දිවෙන දීඝ පාෂාණය පුරාණ ග්‍රන්ථ වල සඳහන් වන්නේ දිගුපහන හෝ දීඝ පාෂාණ වශයෙනි. (මව. ෪: 203). පුරාණ අනුරාධපුර නාගරික භූමියේ බටහිර දෙසින් දීඝ පාෂාණයන් ස්ථාන ගතවීම මතුපිට ප්‍රවේශවීම් සහිත පාෂාණ උද්ගතයක් ලෙස හඳුනා ගත හැකි වීම නිසා භූමියේ ස්ථාන කිහිපයකටම ස්වභාවික හු ජනනයන් (Hollow)නිර්මාණය වීම හසුනාගත හැකිය. එම හු පහන ලක්ෂණ වර්තමාන වෙස්සගිරිය හා ඉසුරුමුණිය වශයෙන් හඳුන්වන භූමියට බටහිර දිගින්, රුවන්වැලිසැයට බටහිර දිගින් හා අභයගිරි විහාරයට බටහිර දිගින් පිහිටා තිබීම හඳුනාගත හැකිය.

මේ සම්බන්ධව 2006 වසරේ මධ්‍යම සංස්කෘතික අරමුදල ජේතවන ව්‍යාපෘතිය මගින් සිදු කරනු ලැබූ පර්යේෂණ වලදී වෙස්සගිරිය පාෂාණ උද්ගතය හරහා තිසා වැව තාවුල්ල දක්වාත් මල්වතු ඔය දක්වාත් ගන්නා ලද භූ මිනුම් හරස්කඩ අනුව කි.මී 1 භූමිය තුළ භූමියේ බැස්ම හඳුනාගෙන තිබේ. ඒ අනුව වෙස්සගිරිය පාෂාණ උද්ගතය සිට මල්වතු ඔය දක්වා භූමියේ බැවුම මීටර් 926 ක් තුළ මීටර් 06 ක් බව හඳුනාගත හැකි අතර වෙස්සගිරිය පාෂාණ උද්ගතයට බටහිරපස භූමිය පාෂාණ උද්ගතයේ පිහිටීම නිසාම ස්වභාවික ලෙස වතුර රැස්වන පතස් (Hollow) නිර්මාණයට බලපා තිබේ. විශේෂයෙන්ම වෙස්සගිරිය පාෂාණ උද්ගතයන් පරිගමන තිසා වැවත් අතර භූමියේ උර මීටර් 292 වන අතර මෙම වැව මුල් ඓතිහාසික යුගයේ දේවානම්පියතිස්ස රජු විසින් තිසා වැව වශයෙන් නම් කොට මහා වැවක් ලෙස ඉදිකිරීමට පෙර මුල ඓතිහාසික යුගයේ දී ප්‍රාථමික වැවක් ලෙස නිර්මාණය වන්නට ඇතැයි උපකල්පනය කළ හැකිය. ඒ සඳහා ලබා ගත හැකි පුරාවිද්‍යා භෞතික තොරතුරු අනුව වෙස්සගිරි භූමියේ ගුහා ඉදිකිරීමට පෙර එහි මුල ඓතිහාසික ජන කණ්ඩායම් වල ස්ථානගතවීම සිදු වී ඇතිබව අදාළ භෞතික සංස්කරණ තොරතුරු වලින් පැහැදිලි වේ. විශේෂයෙන්ම තිසාවැවත් වෙස්සගිරි පාෂාණ උද්ගතයත් අතර භූමියේ සිදුකළ කැණීම් වලද ප්‍රාග් ඓතිහාසික ශිලා මෙවලම් හමුවන පාංශු ස්තරයට පසුව මුල ඓතිහාසික යකඩ යුගයට අයත් කාලරක්ත වර්ණ මැටි මෙවලම්(BRW) හා කාල වර්ණ මැටි මෙවලම්(BW) ලැබීම මගින් එම සංස්කෘතිය මෙම භූමියෙන් මුල් බැස තිබූ බව පැහැදිලිය. එමෙන්ම ඔවුන්ගේ ස්ථාන ගතවීම සමගම එම ස්ථානයේ සමෝච්ඡ විවිධත්වය සැලකිල්ලට ගෙන කුඩා වැවක් මුලින් ඉදි වී ඉන්පසුව දේවානම්පියතිස්ස රජ යුගයේ දී මහා වැවක් බවට පත්වන්නට ඇතැයි උපකල්පනය කළ හැකිවේ.

මේ තත්වයම වර්තමානයේ අභය වැව ස්ථානගතව ඇති භූමියේ පවතින බව අභය වැව බැමිමේ සිට ජේතවන ස්තූපය හරහා මල්වතුඔය දක්වා අදින ලද හරස්කඩ සැලැස්මෙන්ද පැහැදිලිවේ (මැන්දිස් 2011 :247). ඒ අනුව එම ස්ථානය සමෝච්ඡ විවිධත්වය අනුව හු පතනයක පිහිටන බැවින් පණ්ඩුකාභය රාජ යුගයට පෙර සිටම එය ග්‍රාමීය වැවක් ලෙස මුල් බැස තිබෙන්නට ඇතැයි පෙන්වාදිය හැකිය. මේ ආකාරයටම වර්තමාන බුලංකුලම හා පෙරමියන්කුලම වැවද ස්වභාවික හු පතනයක පිහිටා තිබීම දක්නට ලැබෙන බැවින් ඒවා ග්‍රාමීය වැව් ලෙස පොකුරු ජනාවාස සඳහා කෘෂිකර්මයට මෙන්ම මිනිසුන්ගේ වෙනත් ජල අවශ්‍යතා සඳහා දායක වන්නට ඇත. මුල ඓතිහාසික අවධියේ මෙවන් ග්‍රාමීය වැව් පොම්පරිප්පුහි හා යාං ඔය මධ්‍ය නිමිනයේ මෙන්ම ඉබ්බන්කටුව ඉදුමොරටුව වැව තුළින් ද හඳුනා ගත හැකි බව සුදුර්ශන සෙනවිරන්ත පෙන්වා දී ඇත. මේ ආකාරයට ආරම්භ වන අනුරාධපුර මුල්ම වාරි කටයුතු වලට අදාළ පියවරයන් මුල් ඓතිහාසික අවධියේදී සාර්ව ලෙස කළවිලි බැසීම සමාජ සැකැස්ම අනුව සිදුවන බව පෙන්වා දිය හැකිය.

සංවිධානාත්මක සමාජ ක්‍රමය තුළ ගොඩනැගුණු සමාජ ස්ථරායනය සකස්වීමේ ක්‍රියාවලිය ඉතාමත් පැහැදිලි ලෙසට මෙරට වාරි කර්මාන්තය ගොඩනැගීම කෙරෙහි ආරම්භක අවධියේ සිටම බලපාන්නට ඇති බව සිතිය හැකි වේ. ඒ අනුව රජුගේ විධානය මත ක්‍රියාත්මක වූ ඉහළ මධ්‍ය ස්ථරය නියෝජනය කරන පිරිස් පහළ ස්ථරවලට අයත් සියළු ජනතාවගේ සහයෝගය ගනිමින්

එකී වාරි කර්මාන්තයේ නියැලෙන්නට ඇති බව සිතිය හැකි ය. වැව හෝ අමුණ ගොඩනැගීමට මෙම සියලු ජන කණ්ඩායම් ශ්‍රමයෙන්සහභාගී වූ බවක් ඉන් අදහස් නොකෙරේ. බොහෝ වෘත්තීන්ට අයත් පිරිස් අතීයම් වශයෙන් වාරි කර්මාන්තවලට සම්බන්ධවන්නට ඇතැයි සිතිය හැකි වේ. ජනතාවගේ මෙම සේවය රජු හෝ ඔහු විසින් බලය පවරනු ලැබූ පරිපාලන නිලධාරීන් විසින් ලබාගෙන ඇත්තේ ප්‍රාග්ධනයක් මත පදනම් කරගෙන නොවන අතර එය තුදෙක්ම රාජකාරී සේවය මත සකස් වූ ක්‍රියාවලියක් ලෙසින් අර්ථ ගැන්විය හැකි ය.

ක්‍රිස්තු වර්ෂ පළමුවන සියවසෙන් පසු ගොඩනැගෙන වඩාත් සංවිධානාත්මක සමාජය තුළ අනුරාධපුර නගරය ආශ්‍රිතව ජනාවාසකරණයේ විශාල වර්ධනයක් හඳුනාගැනීමේ හැකියාව පවතී. මේ සම්බන්ධයෙන් වන තොරතුරු අතිලේඛන ඇසුරින් පමණක් නොව වංසකතා මූලාශ්‍ර මගින් ද අනාවරණය කර ගැනීමේ හැකියාව පවතී. සංවිධානාත්මක රාජ්‍ය පාලනයක් බිහිවීම ඒ සඳහා හේතුවන්නට ඇත. ජන සනත්වය ක්‍රමයෙන් ඉහළයාම මේ වන විට සිදුවෙමින් පැවතීම නිසා ජනාවාස ව්‍යාප්තියේ වැඩි වර්ධනයක් සිදුවී තිබෙන බව පෙනේ. මෙලෙස ක්‍රමයෙන් ඉහළ යන ජනගහනයේ අවශ්‍යතා සැපිරීම පිණිස විවිධ ක්‍රියාමාර්ග ගන්නට සිදු වී තිබේ. කෘෂිකාර්මික හා අනෙකුත් ජල අවශ්‍යතාවන් සපුරාලීම සඳහා ක්‍රමවත් වාරි කර්මාන්තයන් බිහිවීම ආරම්භ වන්නේ එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙසිනි.

ක්‍රිස්තු පූර්ව සමයේ අනුරාධපුර නගරය ආශ්‍රිතව ඉදිකරන ලද වැව් ගණනාවක් පිළිබඳ තොරතුරු වංසකතාවේ සඳහන් ව ඇත. අනුරාධ නම් ඇමතිවරයා අනුරාධගම ගොඩනගන අවස්ථාවේ දී වැවක් තැනූ බව මේ සම්බන්ධයෙන් දැක්වෙන පැරණිම තොරතුර වේ (මව. ix : 11). පණ්ඩුකාභය රජු අනුරාධපුර නගරය පිහිටුවීමේ දී **ජයවාපි, අභයවාපි හා ගාමිණීවාපි** නමින් වැව් තුනක් ඉදිකර ඇත (මව. ix : 83 සිට). **ක්‍රිස්තු පූර්ව තුන්වන** සියවසේ දී මහානාග උප රජු **කර්වචවාපි** නමින් වැවක් කරවා තිබේ (මව. xxii : 4). දුටුගැමුණු රජුගේ යෝධයකු වූ ලතිය වසභ විසින් වැවක් කරවා ඇත (ඒම. xxiii : 92 - 5).

අනුරාධපුරය ආශ්‍රිත අමුණක් පිළිබඳ ව වංසකතාවේ සඳහන් වන පැරණිම තොරතුරු දැක්වෙන්නේ සුරතිස්ස රජුගේ රාජ්‍ය කාලය පිළිබඳ ව දැක්වෙන **මහාවංස** විස්තරයේ ය. එහි රෙහෙර නම් අමුණක් සමීපයේ ඉදිකරන ලද කොළඹාලක නම් වූ විහාරයක් පිළිබඳ ව සඳහන් කර ඇත (මව. xxi : 5-6). මෙම අමුණ කොළොම් හොය හෙවත් මල්වතු ඔය ආශ්‍රිත ව පිහිටා තිබෙන්නට ඇතැයි විහාර නාමය නදී නාමයට සමානවීම අනුව අනුමාන කළ හැකි ය.

ඓතිහාසික මූලාශ්‍රවල සඳහන් තොරතුරු මගින් පැහැදිලි වන්නේ ලංකාවේ මුල්ම ලේඛනගත වාරි නිර්මාණ බිහි වී ඇත්තේ මල්වතු ඔය නිමිතයේ අනුරාධපුරය ආශ්‍රිත ව බවයි. මහාවංසයට අනුව අනුරාධපුරය ආශ්‍රිත ව පළමු වාරි නිර්මාණය කරවන ලද්දේ ඉන්දිය ජන සංක්‍රමණිකයින් සමග පැමිණි අනුරාධ ඇමතියා විසිනි (මව. ix : 11). අනතුරුව **ජයවාපි, අභයවාපි හා ගාමිණීවාපි** යන වැව් කරවන ලද බවට වාර්තා වේ (මව. x : 83 - 4, 88, 96). දෙවනපෑතිස් රජු තිසාවැව කරවූ බව මහාවංසයේ සඳහන් වේ (මව. xx : 20). මහානාග උපරජු විසින් කරවන ලද **තර්වච වැව** ද ඒ ආසන්නයේම පිහිටා තිබෙන්නට ඇත (මව. xxii : 4). ඒ අනුව පැහැදිලි වන්නේ අනුරාධපුර නගරය කේන්ද්‍ර කරගෙන වැව් රාශියක් මල්වතු ඔය නිමිතයේ ගොඩනැගුණු බවයි.

කණ්ඩකිස්ස රජුගේ රුවෙන්වැලි සෑ පුවරු ලිපියේ අනුරාධපුරය ආශ්‍රිත වාරි මාර්ග කිහිපයක් පිළිබඳ ව සඳහන් වේ. ඒ අතරමතක වැව, අසනක වැව, ගොතික වැව හා අමුණක් පිළිබඳව තොරතුරු දැක්වේ (Ic. Vol ii : pII, No. 86). අභයගිරියේ මළුවේ පිහිටි පුවරු ලිපියේ අමුණක් ඇතුළු වැව් කිහිපයක් පිළිබඳ සඳහන් ව ඇත (Ic. Vol ii : pII, No. 96). ඒවා ද මල්වතු ඔය ආශ්‍රිත ව ඉදිකරන ලදැයි සිතිය හැකි වේ. අනුරාධපුර දක්විණ දූප පුවරු ලිපියේ රතකමච නමින් වූ අමුණක් ඇතුළු වැව් ගණනාවක් පිළිබඳ ව දැක්වේ. (Ic. Vol ii : pII, No. 100). අනුරාධපුරය ආශ්‍රිත ව සමීපයෙන් ම වූ පුවරසන්කුලමේ පිහිටි ගිරි ලිපියක **නකර වැව, බදුකර වැව, වටනකරක**

වැව, සලගල වැව, කඩවැව, පටගමක නකරක වැව, බාලක වැව හා මලක වැව යන වැව් පිළිබඳවත් බරපත නම් වූ අමුණක් පිළිබඳවත් සඳහන් ව ඇත (Ic. Vol ii : pII, No. 101).

අනුරාධපුරය නගරය ආශ්‍රිත වාරි නිර්මාණ නිමිනය පෝෂණය කිරීමේ කාර්යයට මහසෙන් රජු ද වැදගත් අයුරින් දායක වී තිබේ. මහසෙන් රජු විසින් ආරම්භ කරන ලද මල්වතු ඔය නිමිනයේ විශාල වැව් ඉදිකිරීම ඊට පසුව ද පවත්වාගෙන ගොස් තිබෙන බවට සාක්ෂි ඇත. ගාමිණීවාපි හෙවත් ගාමිණිතිස්ස වැව ද එවැන්නකි. පුරාණ අනුරාධපුර නගරයට වයඹ දෙසින් පිහිටි පෙරමියන්කුලම වැව එය ලෙස හඳුනාගෙන තිබේ. අනුරාධපුර නගරය ආශ්‍රිත ව ඉදිකළ පැරණිම වැවක් ලෙස සැළකෙන ගාමිණීවාපිය (මව. x : 96) නාගරික ජල සම්පාදනය සඳහා විශාල වැවක් බවට පරිවර්තනය කරන්නට ඇති බව පෙනේ. අනුරාධපුරය නගරය ආශ්‍රිත ව තිබෙන අභය වැව හෙවත් වර්තමාන බසවක්කුලම වැව සහ තිසා වැව ද ආරම්භයේ දී ඉදිකර තිබී ඇත්තේ දීඝපාෂාණය නම් වූ ස්වභාවික ගල් ගින්න නිසා ඇතිවන ස්වභාවයෙන් ම ජලය එක්රැස්වෙන ස්ථාන පදනම් කරගෙන බව පැහැදිලි ය. ඒ අනුව මූලින් මෙම වැව් කුඩා ප්‍රමාණයේ වැව් ලෙස ඉදිවන්නට ඇත. එහෙත් ජල සම්පාදනයේ අවශ්‍යතාව මත පසුකාලීනව රාජ්‍ය මෙහෙයවීම මත මෙම වැව් විශාල වැව් බවට පරිවර්තනය කරන්නට ඇති බව පැහැදිලි වේ. පුරාණයේ නකර වැව ලෙස හැඳින් වූ වර්තමාන නුවර වැව ද ක්‍රමාණුකූලව විශාලත්වයට පත්කළ වැවක් ලෙස සැළකිය හැකි ය.

෧෫ වන මොග්ගල්ලාන (531 – 551) රජු කදම්බ නදිය හරස් කිරීමෙන් පත්තපාසාණ වාපිය හෙවත් පත්පහන් වැව තහන ලදී (මව. xi : 61). පත්පහන් වැව යනු මල්වතු ඔය හරස්කොට ඉදිකරන ලද විශාල වාරි නිර්මාණයක් වූ කාවිවාදුව වැව ලෙස හඳුනාගෙන තිබේ (නිකොලස් : 195). රජවරුන් ගණනාවක් විසින් මෙම වැව වරින්වර ප්‍රතිසංස්කරණයට ලක්කර ඇත. මල්වතු ඔයෙන් ජල සම්පාදනය කළනුවර වැවේ ආරම්භය පළමුවන ගජබාහු රජු (114 – 136) බව ඇතැම් ලේඛනවල සඳහන් වේ (Arumugam 1969 : 319).

ක්‍රිස්තු පූර්ව 4 වන සියවසේ දී අනුරාධපුරය සංවිධානාත්මක නගරයක් බවට පත්වන විට ඒ සඳහා වැව සෘජු දායකත්වයක් සපයා තිබෙන බව හඳුනාගත හැක්කේ නාගරික ජල සම්පාදනය පිණිස පණ්ඩුකාභය රජු අභය වැව ඉදිකිරීමට කටයුතු කිරීම තුළිනි. එය මුල්කාලීන ව තිබූ කුඩා ග්‍රාමීය වැවක් විශාල කිරීමක් ලෙස හඳුනාගත හැකි ය. ක්‍රමයෙන් අනුරාධපුර නගරය ව්‍යාප්ත වනවිට වැඩි වන ජල අවශ්‍යතාවය සඳහා තවත් වාරි නිර්මාණ ගොඩනැගීමේ උවමනාව ඇති විය. තිසා වැව ඇතුළු වැව් පද්ධතියක් අනුරාධපුරය ආශ්‍රිත ව බිහිවන්නේ එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙසිනි. මීට අමතර ව අතිරේක ජල සම්පාදනය පිණිස ක්‍රිස්තු පූර්ව අවධියේ සිටම මල්වතු ඔයේ අමුණු බැඳ ඇළ මාර්ග ඔස්සේ නගරයට ජලය ගැලීමට කටයුතු කර තිබෙන අයුරු දක්නට ලැබේ. මධ්‍යකාලීන අනුරාධපුර අවධිය වනවිට අනුරාධපුර අගනුවර සඳහා ජල සම්පාදනය සංකීර්ණ ක්‍රියාවලියක් බවට පත් වී ඇත. එහි ප්‍රතිඵලය වන්නේ අන්තර් නිමින හා සම්බන්ධ වූ විධිමත් වාරි කර්මාන්තයක් ගොඩනැගීමයි. ඒ අනුව අනුරාධපුර නාගරික ජල සම්පාදනය පුළුල් පද්ධතියක් ලෙසින් වර්ධනය වී තිබෙන ආකාරය හඳුනා ගැනීමට පුළුවන.

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ

මහාචාර්ය (සිංහල)

1967 - සංස්. හික්කඩුවේ ශ්‍රී සුමංගල හිමි, බටුවන්තුඩාවේ දේවරක්ෂිත පඬිතුමා, කොළඹ, රත්නාකර පොත් වෙළඳ ශාලාව. (මව)

මැන්දිස් ඩී ටී

2011-පුරාණ අනුරාධපුර සංස්කෘතික භූ දර්ශනය පිළිබඳ ව සිදුකෙරෙන පුරාවිද්‍යාත්මක අධ්‍යයනයක්, අප්‍රකාශිත දර්ශන විශාරද උපාධි නිබන්ධය, කොළඹ, පුරාවිද්‍යා පශ්චාත් උපාධි ආයතනය.

හිකලස්, සී. ඩබ්ලිවු.

1979 - පුරාතන හා මධ්‍යතන ලංකාවේ ඓතිහාසික ස්ථාන විස්තරය, *රාජකීය ආසියාතික සමිතියේ ශ්‍රී ලංකා ශාඛාවේ සඟරාව*, පරිච්ඡේදය.

Arumugam, S.

1969 - *Water Resources of Ceylon*, Colombo, Water Resources Board Publication.

Deraniyagala, S.U.

1992 - *The Prehistory of Sri Lanka* ;An Ecological Perspective, Part I, Colombo, Archaeological Survey Department.

Inscription of Ceylon Vol. II

1983 - Colombo, Department of Archaeology. (Ic)